

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
ННІ «ПРИДНІПРОВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ»

Силабус навчальної дисципліни
АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВО ПРИДНІПРОВ'Я
бакалавр

(назва освітнього ступеня)

023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

(назва спеціальності)

«Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація»

(назва освітньої програми)

Статус дисципліни	Обов'язкова
Мова навчання	Українська
Факультет	Архітектурний
Кафедра	Основ архітектури
Контакти кафедри	Кафедра каб. 5001 (п'ятий поверх старого корпусу) Email: fund.arch@pgasa.dp.ua
Викладачі-розробники	Іван РЕВСЬКИЙ, канд.архітектури, доцент
Контакти викладачів	Каб. 5004 (п'ятий поверх старого корпусу) Email: ivan.revskiy@pdaba.edu.ua
Розклад занять	https://pgasa.dp.ua/timetable/WSIGMA/APX/ROZKLADK.HTML#A2
Консультації	https://pgasa.dp.ua/wp-content/uploads/2025/10/Grafik-konsultatsij-vykladachiv.pdf

Анотація навчальної дисципліни

Дисципліна «Архітектура та мистецтво Придніпров'я» спрямована на створення єдиної концепції та доктрини щодо підготовки фахівців за спеціальністю «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» за пріоритетним напрямком – збереження монументального і культурологічного спадку. На основі вивчення архітектури та мистецтва регіону, студенти здобувають розуміння специфіки сучасного образотворчого мистецтва та поєднання кращих надбань з вітчизняними традиціями і досягненнями та переходу від окремих аспектів до єдиної органічної теорії формування художнього образу.

Студенти вивчають при цьому: аспекти художньої культури, урбанізації та архітектури регіону. Вони з'ясовують унікальність регіональних особливостей, основну типологію архітектурного типів залежно від ситуацій життєдіяльності архітектурних об'єктів, що складаються за їх постійного розвитку.

Навчальна дисципліна «Архітектура та мистецтво Придніпров'я» формує естетичну складову студента під час його підготовки.

	Години	Кредити	Семестр
			II
Всього годин за навчальним планом, з них:	120	4	120
Аудиторні заняття, у т.ч:	56		56
лекції	24		24
практичні заняття	32		32
Самостійна робота, у т.ч:	64		64
підготовка до контрольних заходів	30		30
виконання індивідуальних завдань	30		30
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	4		4
Форма підсумкового контролю			Екзамен

Мета вивчення дисципліни – Засвоєння знань, що необхідні для збереження цінної архітектурно-містобудівної та художньої спадщини, врахування її при роботі на обрані регіональні теми.

Завдання вивчення дисципліни –

- ознайомлення з прийнятими у наш час поняттями «історичність» та «історична цінність» відносно творів мистецтва, архітектури, містобудівних утворень;
- вивчення основних положень щодо аналізу та зборів матеріалу перед початком роботи;
- обрання концепції та розроблення рішення в роботі.

Пререквізити дисципліни – Історія і теорія мистецтва та архітектури, Історія мистецтва та архіт. України; етнологія та народні мистецтва

Постреквізити дисципліни – Основи реставрації творів мистецтва.

Компетентності і результати навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» **СВО ПДАБА – 023 6 - 2022 :**

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

ЗК02. Здатність зберігати і примножувати культурно-мистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК09. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК12. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності..

ЗК13. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК14. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

ФК09. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності; розуміти цінність національних традицій та нематеріальної культурної спадщини, методи підтримання її розвитку та захисту від військової та інформаційної агресії.

ФК11. Здатність проводити сучасне мистецтвознавче дослідження з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Компетентності, визначені навчальним закладом та освітньою програмою:

ФК15. Здатність створювати затребуваний на художньому ринку суспільно значущий продукт образотворчого та/або декоративного мистецтва.

Заплановані результати навчання (відповідно до освітньо-професійної програми «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» 023.1.01.24):

ПРН05. Аналізувати та обробляти інформацію з різних джерел.

ПРН08. Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти (як джерела творчого натхнення) для розроблення композиційних рішень; аналізувати принципи морфології об'єктів живої природи, культурно-мистецької спадщини і застосовувати результати аналізу при формуванні концепції твору та побудові художнього образу.

ПРН09. Застосовувати знання з історії мистецтв у професійній діяльності, впроваджувати український та зарубіжний мистецький досвід; проводити експертизу; застосовувати методи повернення й відновлення пошкоджених, втрачених та викрадених музейних колекцій.

ПРН10. Володіти основами наукового дослідження (робота з бібліографією, реферування, рецензування, приладові та мікрохімічні дослідження).

ПРН11. Визначати мету, завдання та етапи мистецької, реставраційної та дослідницької діяльності, сприяти оптимальним соціально-психологічним умовам для якісного виконання роботи.

ПРН12. Враховувати психологічні особливості у процесі навчання, спілкування та професійної діяльності.

ПРН14. Дотримуватися морально-етичних норм, принципів і правил поведінки в сучасному суспільстві

ПРН15. Тракувати формотворчі засоби образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації як відображення історичних, соціокультурних, економічних і технологічних етапів розвитку суспільства, комплексно визначати їхню функціональну та естетичну специфіку у комунікативному просторі; визначати ступінь руйнації чи пошкодження рухомих і нерухомих об'єктів культурної спадщини внаслідок воєнних дій.

ПРН16. Володіти фаховою термінологією, теорією і методикою образотворчого мистецтва, декоративного мистецтва, реставрації мистецьких творів.

ПРН17. Розуміти вагому роль українських етномистецьких традицій у стильових рішеннях творів образотворчого, декоративного та сучасного візуального мистецтва

ПРН18. Популяризувати надбання національної та всесвітньої культурної спадщини, а також сприяти проявам патріотизму, національного самоусвідомлення та етнокультурної самоідентифікації, а також вміти протидіяти інформаційній агресії.

Методи навчання:

- словесний метод: лекція
- наочні методи: ілюстрації, демонстрація.
- **Форми навчання:** групові лекційні заняття в очній та дистанційній формах.

1. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

1. Вступ. Ціль, предмет та задачі курсу Регіональна архітектура та мистецтво (до середини ХХ ст.).
2. Архітектурно-містобудівна та мистецька діяльність у Придніпров'ї до останньої чверті ХVІІІ ст. Козацькі поселення.
3. Архітектурно-містобудівні концепції, що закладалися до основи Катеринослава Кільченського та Катеринослава на Дніпрі.
4. Архітектурно-містобудівний розвиток міста та мистецька діяльність у ХІХ ст.
5. Архітектурно-містобудівний розвиток міста та мистецька діяльність наприкінці ХІХ – початку ХХ ст.

2. СТРУКТУРА (ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН) ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин, у тому числі			
	усього	л	п	с/р
Ціль, предмет та задачі курсу. Територіальні та хронологічні межі.	2	2		
Архітектурно-містобудівна та мистецька діяльність у Придніпров'ї до останньої чверті ХVІІІ ст. Козацькі поселення.	8	2	6	-
Архітектура та містобудування Катеринослава Кільченського.	2	2		-
Архітектурно-містобудівні концепції, що закладалися до основи Катеринослава на Дніпрі.	4	4		-
Архітектурно-містобудівний розвиток та мистецька діяльність міста у 1-й половині ХІХ ст.	8	2	6	-
Архітектура, містобудування та мистецька	10	4	6	-

діяльність середини XIX ст.				
Архітектура та мистецька діяльність 1860-х – поч. 1880-х років.	10	4	6	
Архітектурно-містобудівний розвиток та мистецька діяльність міста наприкінці XIX – початку XX ст.	12	4	8	
Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях	4			4
Підготовка до складання підсумкового контролю.	30			30
Фотофіксація художніх особливостей цінної історичної забудови.	30			30
Разом			120	

3. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

№ тем и	Назва розділу/ теми та її зміст	Тривалість (годин)
1	Вступ. Архітектурно-містобудівна та мистецька діяльність у Придніпров'ї до останньої чверті XVIII ст. Поселення неоліту. Скіфська культура та мистецтво. Поселення доби Київської Русі. Запорізькі міста та слободи, польські форпости (Новий Кодак, Петриківка, Китайгород, Лоцманська Кам'янка, Кодак та ін.). Містобудівна організація поселень та архітектура житлових та культових будівель.	4
2	Архітектура та містобудування Катеринослава Кільченського. Початок систематичної урбанізації Придніпров'я. Призначення, функціональна структура, планування міста. Фортеця. Архітектура житлових, адміністративних та культових будівель. Прояви бароко та становлення класицизму.	2
3	Архітектурно-містобудівні концепції, що закладалися до основи Катеринослава на Дніпрі. Призначення нового Катеринославу. Задумки Потьомкіна. Генплани Казакова, Геруа, Старова, Ігнат'єва. Формування ядра міста. Композиційні засади просторово-планувальної організації центральної частини міста. Взаємозв'язок генпланів Старова, що лягли в основу формування міста, з ландшафтом. Архітектура перших будівель міста (Потьомкінський палац, житлові будинки).	4
4	Архітектурно-містобудівний розвиток міста та мистецька діяльність у 1-й половині XIX ст. Формування низинної та пагорбної частин міста. Проекти видатних майстрів архітектори та містобудування російського класицизму для Катеринослава (Захаров, Стасов, Гесте). Роль генпланів Пальшау, Нейолова та Гесте для майбутнього розвитку міста. Класицизм в архітектурі міської забудови (Преображенський собор, Богоугодні заклади, особняки та ін.). Формування ансамблю Соборної площі.	2
5	Архітектура, містобудування та мистецька діяльність середини XIX ст. Розвиток низинної частини. Формування центрального проспекту з бульварами. Формування перших доходних будинків особнякового типу, їх планувальна структура. Занепад класицизму. Прояви романтизму в архітектурі міста (Англійський клуб). Русько-візантійський стиль в архітектурі храмів (твори Вісконті та Шарлеманя).	4
6	Архітектура та мистецька діяльність 1860-х – поч. 1880-х років.	4

	Катеринослав – торгове місто. Ускладнення функціональної структури міста (формування лісо-складської зони на узбережжі, початок перетворення суспільного центру). Ущільнення забудови кварталів. Поява багатоквартирних доходних будинків. Становлення еклектики в міській архітектурі. Катеринославський оманливо-аркадний стиль.	
7	Архітектурно-містобудівний розвиток та мистецька діяльність міста наприкінці XIX – початку XX ст. Катеринослав – крупне промислове місто. Різке зростання кількості населення та території міста. Формування нових соціально-містобудівної та функціонально-містобудівної структур міста. Інженерне обладнання, транспорт, благоустрій. Формування суцільної забудови, поява дворів-колодязів. Збільшення типологічного діапазону громадських та житлових будинків. Конструктивні рішення, будівельні матеріали. Еволюція архітектурно-художніх поглядів, стилістичні різновиди (еклектика, модерн, неокласицизм). Катеринославський цегляний стиль. Твори відомих архітекторів (Векшинський, Фон-Гоген, Бекетов, Скоробогатов, Красносельський і ін.).	4
	Разом.	24

4. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

Тема занять	Кількість годин
Опрацювання прикладів архітектурно-містобудівної та мистецької діяльності у Придніпров'ї до останньої чверті XVIII ст.	6
Опрацювання прикладів архітектурно-містобудівної та мистецької діяльності у 1-й половині XIX ст..	6
Опрацювання прикладів архітектурно-містобудівної та мистецької діяльності середини XIX ст..	6
Опрацювання прикладів архітектурно-містобудівної та мистецької діяльності середини 1860-х – ст.5. 1880-х років.	6
Опрацювання прикладів архітектурно-містобудівної та мистецької діяльності наприкінці XIX – початку XX ст..	8
Разом.	32

5. ТЕМИ ЛАБОРАТОРНИХ ЗАНЯТЬ

Тема занять	Кількість годин
Не передбачено навчальним планом	

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Вид роботи / Назва теми	Кількість годин
1.	Підготовка до контрольних заходів	30
2.	Виконання індивідуальних завдань	34
	Разом.	64

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Методом контролю знань студента є письмовий метод та усний метод (підсумкова контрольна робота або атестаційна співбесіда на знання матеріалу лекцій (на вибір студента).

8. ПОРЯДОК ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкова оцінка (залік) з дисципліни формується як середньозважена між оцінками за видами навчальної діяльності (максимально **100** балів).

Критерії оцінки знань студентів.

№ з/п	Вид навчальної діяльності у змістовому модулі 1	Оцінка в балах	Коефіцієнт вагомості
1.	Відвідування лекційних занять	100	0,1
2.	Відвідування практичних занять	100	0,1
3.	Демонстрація напрацювань за темами практичних занять.	100	0,3
4.	Письмова контрольна робота	100	0,5

Результати самостійної роботи, - «Фотофіксація цінної історичної забудови з подальшим опрацюванням і виконанням художніх робіт за відповідною тематикою (на практичних заняттях). Оформлюються у вигляді альбому та є допуском до підсумкової контрольної роботи або до атестаційної співбесіди за матеріалом лекцій (на вибір студента).

Критерії оцінки виконання індивідуальних завдань:

90 – 100 балів виставляється студентові, якщо він виконує всі вимоги: презентує на перегляді всі роботи – практичні та самостійні; демонструє творчий, високий рівень зображень, обумовлений повним виконанням всіх навчальних завдань для кожної роботи; демонструє високий рівень професійного володіння художніми матеріалами; якісне оформлення робіт.

82 – 89 балів виставляється студентові, якщо він виконує всі вимоги: презентує на перегляді всі роботи; демонструє високий рівень та грамотність зображень, але з невеликими зауваженнями, що до виконання всіх навчальних завдань в повному обсязі; демонструє високий рівень професійного володіння художніми матеріалами; оформлення робіт якісне, але наявні невеликі похибки в зображенні.

75 – 81 балів виставляється студентові, якщо він виконує вимоги частково: презентує на перегляді всі роботи; демонструє достатній рівень та грамотність зображень, але з великими зауваженнями, що до часткового виконання всіх навчальних завдань; демонструє достатній рівень професійного володіння художніми матеріалами; оформлення робіт якісне, але наявні помилки та неточності в зображенні.

69 – 74 балів виставляється студентові, якщо він виконав мінімальні вимоги: презентує на перегляді всі роботи; демонструє низький рівень та грамотність зображень, з великими зауваженнями, що до мінімального виконання всіх навчальних завдань; демонструє низький рівень професійного володіння художніми матеріалами; оформлення робіт неякісне, наявні дуже суттєві помилки та неточності в зображенні.

60 – 68 балів виставляється студентові якщо він не виконує вимоги, закладені учбовою програмою: не здійснює виконання всього обсягу навчальних завдань; недостатня кількість робіт; були допущені дуже значні похибки, неточності, помилки в зображеннях; демонструє відсутність професійного володіння художніми матеріалами; роботи не оформлені.

Підсумкова письмова контрольна робота, яка складається з двох питань на знання періодизації регіональної архітектури і культури, особливостей мистецьких шкіл та творчості митців. Підсумкова оцінка складається як середнє арифметичне оцінок за відповідь на кожне питання. В залежності від конкретного питання оцінка виставляється за:

90 – 100 балів: відмінне знання періодизації регіональної архітектури, вміння порівнювати та визначати особливості творчості відомих архітекторів, особливості і якості їх робіт відносно історичних періодів та стилів, вміння схарактеризувати композиційні та формоутворювальні властивості архітектурних об'єктів.

80 – 89 балів: дуже добре знання періодизації регіональної архітектури, суттєве вміння порівнювати та визначати особливості творчості відомих архітекторів, особливості і якості їх робіт відносно історичних періодів та стилів, суттєве вміння схарактеризувати композиційні та

формоутворювальні властивості архітектурних об'єктів.

70 – 79 бал: добре знання періодизації регіональної архітектури, початкове вміння порівнювати та визначати особливості творчості відомих архітекторів, особливості і якості їх робіт відносно історичних періодів та стилів, початкове вміння характеризувати композиційні та формоутворювальні властивості архітектурних об'єктів.

60 – 69 бали: задовільне знання періодизації регіональної архітектури, початкове вміння характеризувати композиційні та формоутворювальні властивості архітектурних об'єктів.

50 – 59 балів: достатнє знання регіональної архітектури.

Менше 50 балів: недостатнє знання матеріалу.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Історія проектування площ класицизму в містах України у контексті архітектурно-містобудівної еволюції / Досвід та перспективи розвитку міст України: Історичні аспекти архітектурної теорії і практики / Ревський С. Б., Ревський І. С // Зб. наук. пр. – Київ, Ін-т «ДІПРОМІСТО».
2. Ревський. І.С. Деякі загальні аспекти значущості площ епохи класицизму / І.С. Ревський // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К.: КНУБА, 2006. – Вип. 16. – с. 72 – 75.
3. Ревський. І.С. Інтерпретація, як один з методологічних принципів історико-архітектурного дослідження площ класицизму з метою їх реконструкції / І.С. Ревський // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: Зб. наук. пр. з мистецтвознавства, архітектурознавства і культурології / Ін-т проблем сучасн. мист-ва Акад. мист-в України. – Київ: Фенікс, 2008. – Вип. 5. – с. 229 – 236.
4. Ревський. І.С. Типологія площ класицизму за формою та планувальною прив'язкою до вуличної мережі / І.С. Ревський // Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: Зб. наук. пр. з мистецтвознавства, архітектурознавства і культурології / Ін-т проблем сучасн. мист-ва НАМ України. – К.: Хімджест, 2010. – Вип. 7. – с. 334 – 340.
5. Історія міста Дніпропетровська. За наук. редакцією А.Г. Болебруха. Дніпропетровськ, 2006.
6. Старостін В. С. Столиця степового краю. Дніпропетровськ.-Д.: ВАТ «Дніпрокнига»-2004.
7. Харлан О.В. Половиця: В епіцентрі сучасного міста: рек. бібліограф. покажч. / Дніпропетр. управління культури, націонал. і релігій: облдержадміністрації, Дніпропетров. обл. універсал. наук. б-ка ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія ; упоряд. О.В. Харлан, М.В. Шилкіна, ред. І.С. Голуб, А.Л. Залєвська .- Дніпро: ДОУНБ, 2019.- 62 с. (Серія «Козацькі поселення на теренах Дніпра»; Вип. 2).
8. Харлан О.В. Містечко Новий Кодак: предтеча Дніпра: рек. бібліограф. покажч. / Дніпропетр. управління культури, націонал. і релігій: облдержадміністрації, Дніпропетров. обл. універсал. наук. б-ка ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія ; упоряд. О.В. Харлан, М.В. Шилкіна, ред. І.С. Голуб, А.Л. Залєвська .- Дніпро: ДОУНБ, 2020. - 84 с. (Серія «Козацькі поселення на теренах Дніпра»; Вип. 3).

Допоміжна

1. Ревский С.Б. Формирование и развитие исторического центра Днепропетровска. / В кн.: Памятники русской архитектуры и монументального искусства. Москва, «Наука», 1980.
2. Ревский С.Б. Екатеринославский ложно-аркадный стиль. / В кн.: Новости науки Приднепровья. Днепропетровск, 2006. - № 3.
3. Ревский С.Б. О екатеринославском кирпичном стиле, терминологии и научной этике. / В кн.: Стародубовские чтения. Вып. 32. Днепропетровск, 2005.
4. Ревский. И.С. Первые, неосуществленные, планы Екатеринослава. / В кн.: Стародубовские чтения. Вып.27. Днепропетровск, 2004.
5. Ревский И. С. Планы И. Е. Старова как проектная основа натурального формирования г. Екатеринослава на Днестре в конце XVIII века / И. С. Ревский // Строительство,

материаловедение, машиностроение: Сб. научных трудов. – Днепропетровск: ПГАСА, 2004. – Вып. 27, ч.3. – с. 133 – 137.

6. Ревский С.Б. Екатеринослав Кильченский (историко-архитектурный очерк). Днепропетровск, 1981.

7. Ігнатов О.Н. Архітектор О.Л. Красносельський (Життя і творчість). Київ, 1966.

8. Тимофеев В.И. Формирование градостроительной культуры юга Украины. - Киев: НИИТИ, 1986.

9. Тимофеев В.И. Города Северного Причерноморья во второй половине XVIII века. - Киев: Наукова думка, 1984.

10. Шатров М. Город на трех холмах: Книга о старом Екатеринославе. Днепропетровск, 1969.

12. ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ*

Інтернетресурси, пов'язані з професійним дослідженням з питань теорії та історії архітектури і містобудування Придніпров'я та Дніпра.

1. Інтерактивні історичні карти України

<https://oldmaps.dp.ua>

2. Архітектура та історія Дніпра

<https://oldcity.dp.ua>

3. Дніпровська міська енциклопедія

<http://tfde.dp.ua>

4. Gorod.dp.ua

https://gorod.dp.ua/history/epoches_ua.php?

Віртуальний читальний зал академії:

<https://surl.li/iptubr>

Розробник

Іван РЕВСЬКИЙ

Гарант освітньої програми

Олена ПОЛОВНА-ВАСИЛЬЄВА

Силабус затверджено на засіданні кафедри _____ основ архітектури

Протокол від « 28 » серпня 2025 р. № 1

Завідувач кафедри

Іван РЕВСЬКИЙ